

ВАРНЕНСКИ КОРЕНЯКЪ

Органъ на Културно-Просвѣтното Икономическо Дружество Варненски Кореняк

Брой 1 лв. Год. абонаментъ 25 лв. Излиза двуседмично Редакция и администрация въ клуба — Варна, 6-й Септември № 29. Обявления се приематъ по споразумение Брой 1 лв.

Общинската управа и Д-во „Кореняк“.

Въ общото годишно събрание на нашето д-во се повдигна единъ въпросъ, който заслужава вниманието ни. Какво е и какво трябва да бъде отношението на Варненската общинска управа къмъ нашето дружество и къмъ отдѣлните членове на дружеството? Така се сложи въпроса, по който се изказаха някои дружествени членове Д-во „Кореняк“ състои отъ корени жители, т. е. родени въ Варна и отъ такива, които ако и да не сж родени въ Варна, сж се прикнели къмъ Варна, носили сж по-продължително време тя сеститъ, като граждани и сж свързали своя и на семейството си животъ съ Варна. Д-во „Кореняк“ се старае да избере въ своите редове всички, които мислятъ и работятъ за Варна. Въ това направление е постигнато доста и дружеството ни е издигнато до положение да играе голяма роля за издигане на града и за неговото преустройство. Дружеството се стреми да бъде факторъ и изразителъ на общественото мнение въ града. Около него сж сгруппирани много видни общественици, които сж дали доказателства, че работятъ за Варна и да се облекчи положението на ония, които изнемогватъ. Дружеството работи за да облекчи и положението на всички, които сж носили тежеститъ на града. Но какъ се гледа и какъ трябва да се гледа отъ общинската управа на нашето дружество и на неговите членове? Изтъкна се въ събранието, че Д-во „Кореняк“ трябва да бъде зачитано отъ общинската управа и че последната трябва да дава предпочитания на ония, които сж свързани съ Варна и които сж дали нѣщо за тоя градъ. За да се изтъкне тая мисль, сигурно факти сж дали основание. Ние въ подробности за сега не влизаме, но изпълняваме нашия дългъ да припомнимъ на общинската управа, че Д-во „Кореняк“ трябва да бъде зачитано, тъй като е сила, за която трябва да се държи сметка и че трябва да се дава предпочитание на ония, които сж дали нѣщо за Варна и които сж работили за тоя градъ.

Сapienti — satis est.

Я. Романчукъ

По въпроса за бъдещето на гр. Варна.

(Въ отговоръ на г. С. Спировъ)

Съ голямо удоволствие редакцията на „Варненски Кореняк“ обнародва статията на бившия началникъ на курортното бюро, а сега живущъ въ София, озаглавена „Още по въпроса за бъдещето на Варна“, при всичко, че мненията ни по тоя въпросъ не винаги и не въ всичко се сходятъ. Важното обаче бѣше, да се хвърли повече критична свѣтлина по повдигнатия отъ г. Б. Сакжзовъ новъ въпросъ, а именно, че промишления успѣхъ на Варна билъ единствениятъ почти достъпъ къмъ предишното благосъстояние на западна днесъ Варна, което тя имаше нѣкога, като пръвъ търговски градъ на България.

Споредъ мнението на г. С. Спировъ гр. Варна не ще възвърне предишното си търговско положение безъ Добруджа, която поглъщаше $\frac{3}{4}$ отъ вноса му. Нито индустрията, нито свободната зона, нито курорта по отдѣлно ще бждатъ въ състояние да създадатъ благоденствие за едно 80 хилядно население, но тритъ фактора наедно все ще допринесатъ много повече, отколкото всѣки отъ тѣхъ по отдѣлно. Г-нъ Спировъ не ни съветва да измѣстваме курорта чакъ до Узунъ-Кумъ, докато курорта още не е стѣпилъ здраво на краката си тамъ, където се намира сега. Принуденъ съмъ да си кажа

мнението преди всичко по тоя последенъ пунктъ—постепенното измѣстване на градския курортъ въ землището на Узунъ Кумъ.

Въ своите по-раншни статии обнародвани въ разни времена за варненския (градския) курортъ никога не се обявявахъ противъ курорта, нито мислѣхъ за неговото закриване. Напротивъ, често посочвахъ мѣрки, какъ би можалъ той да се подобри. На времето си обиколихъ много европейски курорти и изучавахъ тѣхните уредби и тѣхните нужди. Варненския градски курортъ има доста преимущества, но така сжщо има нѣкои слаби страни. Заради това градския курортъ не може да задоволи по-взискателна клиентела. Отъ него polens — volens сж доволни по-несъстоятелни лѣтовници, защото въ града тѣ могатъ да прекаратъ по-евтино, отколкото напр. въ манастира, лозята или Узунъ Кумъ. Напр. миналата година мнозина наематели бѣха принудени да даватъ подъ наемъ стайтъ си съ по 10 лева на легло, и то често за непродължителенъ срокъ.

Съвсемъ друго представлява отъ себе си мѣстността Узунъ Кумъ. Преди всичко тя е разположена на заветъ, когато Варна е открита отъ къмъ северо-изтокъ и за това Узунъ Кумъ е годенъ за по-нѣжни

култури (маслиново дърво, пчеларство и пр.). Тукъ плажътъ е по-дълъгъ и по-широкъ, а водата кристално-бистра, така щото тия естествени условия прибавени, разбира се, къмъ необходимите курортни подобрения биха могли да задоволятъ по-състоятелна клиентела. Така именно преди нѣколко години разбра положението на Узунъ Кумъ едно сериозно чехско дружество и за това поиска отъ нашето правителство концесия за 50 годишната експлоатация на бждещия курортъ въ Узунъ Кумъ. Това дружество разбираше много добре, че този курортъ може да се развие съ време въ всемиренъ курортъ. То проектираше да преобърне хралатацитъ около У. Кумъ въ разкошенъ паркъ, а до плажа да построи единъ добре уреденъ хотелъ съ ресторантъ, кафене и пр. и да се погрижи за евтини съобщения съ Варна. Условиата съ държавата бѣха вече окончателно уговорени, оставаше още дружеството да внесе гаранцията отъ 10 милиона лева. Последното обаче не стана по неизвестни за насъ причини, макаръ че това дружество е много солидно. Нѣкои сж погрѣшили нѣкои не предвидени причини, но ако бѣше тогава станало, днесъ варненския курортъ, за по-състоятелнитъ, щѣ

ше да бжде почти измѣстенъ въ Узунъ Кумъ, манастира и къшкочетѣ и Узунъ Кумъ щѣше да стане за насъ това, което е за София Чамъ Кория.

Нѣкои може би ще възразятъ, че Узунъ Кумъ щѣлъ да попрѣчи на градския курортъ и че особено нѣкои собственици на по-големи здания щѣли да понесатъ загуби. Тѣзи опасения произлизатъ отъ неразбиране на въпроса. Клиенти на Узунъ Кумъ ще бждатъ други, а пъкъ клиенти на градския курортъ ще сж други. При това положение на градския курортъ, както го описахме по-горе, за да се изразимъ съ думитъ на г. Спировъ, градския курортъ едва ли ще стѣпи нѣкога здраво на краката си; можемъ даже да очакваме, че той отчасти ще регресира. Който познава европейската публика, той лесно ще разбере разликата между Узунъ Кумъ и Варна. И на-противъ: Узунъ Кумъ би помогналъ въ много отношения на градския курортъ.

Въ последенъ моментъ се научаваме, че сжщото чехско дружество не е ликвидирало съ идеята за концесията и че археологическото дружество е въ преписка съ казаното чехско дружество.

Архим. Иннокентий

Какви наименования е ималъ гр. Варна презъ разни времена.

Градъ Варна е основанъ презъ първата половина на VI вѣкъ пр. Христа отъ милетски търговци, въ царуването на Астиага въ Мидия. Но и преди тѣхъ градътъ е билъ населенъ, обаче, историята не дава положителни сведения за кореннитъ обитатели на нашия край преди идването на тракоилирийскитъ племена. Въ по-късни исторически времена лѣтописци вече споменуватъ за кробизитъ, които сж населявали нашия брѣгъ и сж живѣли край Варненското езеро на наколни жилища. Колове отъ тия жилища сж били извадени отъ езерото при прокопаването на канала между морето и езерото. Такива запазени колове могатъ да се видятъ въ Варненския археологически музей.

Тѣ сж отъ джбово дърво и отъ хилядолѣтията на тѣхното стоене въ водата сж се обърнали на абакъ.

Следъ основаването на Одессосъ отъ милетскитъ колонисти, които първи сж дали на сегашна Варна това наименование, той станалъ столица на петтѣхъ крайбръжни градски колонии и главно търговско сръдище, сѣче своитѣ сребърни и златни монети съ ликоветѣ на Александра Велики, Лизимаха и великия богъ Держеласъ.

Наименованието на града—Одессосъ—за последенъ пътъ се поминува у Теофана Симоката, като говори за похода на пълководеца Петра противъ славянитъ въ 596 година, а отъ края на VII в. сл. Христа почналъ да се нарича Варна.

Макаръ че стариятъ Одессосъ да се е нарекулъ Варна, археологически, обаче, свендения говорятъ, че

Варна е сществувала преди още елинския градъ Одессосъ и, по всѣка вѣроятностъ, той се е намиралъ подъ Джанаваръ тепе, за което свидетелствуватъ открити зидове отъ стари постройки, стари селища, гробни могили и пр.

Това се потвърждава и отъ историкитъ Теофана и Никифора, които пишатъ: „Аспарухъ, като премина Дунава, стигна до Варна, близо до Одессосъ“. Следователно, тия отдѣлни два града сж били близу единъ до другъ. Стариятъ, обаче, Одессосъ се е простираалъ, като прѣстенъ, непосредствено около морето, край сегашния булевардъ „Фердинандъ“ до сегашния площадъ „Независимостъ“ (Мусаллата).

Християнството въ Одессосъ е проникнало още презъ втората половина на първия вѣкъ, като двама отъ апостолскитъ мже, Амплий и Карпъ, сж били последователно епископи въ тоя градъ. Изглежда, че разпространението на християнството на Балканския полуостровъ е било причина за наименованието на града отъ Одессосъ на Варна, както това се срѣща при много градове отъ V в. следъ Христа.

Споредъ друго едно мнение думата *варъ* е аварска и означава градъ. Когато аваритѣ при императора Маврикия (582—602 г.) превзели Одессосъ и го разрушили, нарекли го Варна.

Сжествува друго едно мнение, че Варна е било рѣка, близу до Одессосъ. Обаче, това мнение се опровергава отъ картата на французкия географъ Гийомъ Делиль, предназначенъ да прослави едно съчинение за царуването на импе-

ратора Константина VII Порфирогенетъ, обнародвано отъ Бандури подъ надсловъ: „De administrando Imperio“.

Презъ царуването на римския императоръ Тиберий (14—27 сл. Хр.), Варна за кратко време се е наричала Тибериополисъ.

Презъ време на императрица Ирина, майка и настоящица на малолѣтния императоръ Константин VI Порфирогенетъ (780—802 г.), Варна сжъ за кратко време, се е наричала Иринополисъ.

Нѣкои латински писатели наричали Варна — Юлисополисъ, отъ Юлисъ, на гръцки Одессосъ.

Други писатели сжъ я наричали Лемано. Старо унгарски лѣтописци я споменуватъ съ името Варрана.

Споредъ една була на папа Иоанна XII отъ 1318 година, когато е живѣлъ въ Авиньонъ, генуезцитѣ отъ Кафа го помолили да превърне тѣхното селище въ градъ, като разширятъ сжъвременен диоцеза на неговото епископство „отъ Варна (Varea) въ България до Сарай“ на Волга и отъ Черно море до земитѣ на рутенитѣ.

Ето текстътъ на папската була: „Nuper vero ex certis, manifestis et rationalibus causis, quae ad hoc nostrum animum induxerunt, civitatem Capphen, tunc villam intra Cambalion diocesis limites constitutum, quae locus insignis existit, et ubertate multiplici hominum et rerum, exuberat de fratrum nostrorum consilio et apostolice plenitudine potestatis incivitatem erexit et cititanis vocabulo duximus decorandum, ac a viela de Varea in Bulgaria usque Sarai inclusive in longitudine, prodiocesi eidem Capphen“ Atti, VII, 2 стр. 686. (Не отдавна по известни, очевидни и разумни причини, които склониха духа ни на това нѣщо, града Кафенъ, (гр. Теодосия на Черно море въ Кримъ Б. Р.), тогава просто село, въ предѣлитѣ на диоцеза Кабалионъ, мѣсто, което изобилствува, както съ люде, така и всѣкакви нѣща, въздигнатъ по съвета на братята и съ пълно апостолско съзволени, а което казваме за повече благоволение съ името градъ, и като се почне отъ село Варей въ България дори до Сарай (градъ въ Астраханска губерния, сега не съществува (Б. Р.) включително, въ протяжение на сжщия диоцезъ Кафенъ“.

Споредъ Canale, генуезцитѣ сжъ искали това разширение на тѣхния диоцезъ, за да влѣзатъ въ по-тѣсни и приятелски връзки съ ония народи, съ които тѣ въртели търговия Mich. Guiseppe Canale. Storia civile, commerciale et litteraria de Genovesi.

Genova, 1854 стр. 341). Споредъ други данни, ние научаваме, че къмъ края на XIV в. генуезцитѣ даже назначили нѣкой си Бонифация отъ Сурдие въ Кафа за варненски епископъ въ България (Atti, VII, 2 стр. 721). Подъ Вареа въ папската була ние не можемъ да допуснемъ, че не се разбира Варна. Предположението на Хайдъ, че това е Varea (Стара-Загора) въ Южна България. (Heyd. W. Die italien. Handelskolonien am Schwarzen Meer, in Thübing. Zeit. für Staatswiss, 1862, IV стр. 679) не би могло да се поддържа, тъй като никога генуезцитѣ търговци не сжъ могли така масово да посещаватъ тържища, разположени въ вътрешността на полуострова. Въмѣсто Варей генуезцитѣ по-скоро биха посещавали съседния нему голѣмъ и търговски градъ Филипополъ (Пловдивъ). Вънъ отъ това, презъ тази епоха Варей (Ст.-Загора) представлявалъ по-скоро градъ съ преобладаващо земедѣлие и скотовѣдство, отколкото сръдище на търговията. (Ausbart, 31, 33, 37). При това нийде сръднѣвковниятъ паметникъ не споменуватъ чужденци въ Варей (Ст.-Загора), а говорятъ твърде често за такива въ Варна. Папскати була визирала единствено генуезцитѣ поданици, заселени покрай самото крайбрежие. За да искатъ самитѣ генуезци отъ Кафа (Теодосия) включване на българското приморие въ юрисдикцията на тѣхната епископия, ние трѣбва да допуснемъ, да е имало голѣмъ брой колонисти, оседнали въ Варна, Созополъ, Поморие (Анхиало) и другаде.

Тукъ може да възникне едно съмнение относно названията, които се сръщатъ въ древни документи, карти, хронологически и исторически сведения за Варна, названия, които се отнасятъ до нѣкои букви въ произношение. Така напр.: виждаме нѣщо сходно между Варей, Верия, Берия, Беръ, както и въ наименованието на близкото до Варна село Кестричъ, което се е наричало: Castri, Castri, Castrice, Castrum (Heyd. G. Storia de commercio del Levante, Roma 1913 стр. 220). Такава, ако може да се каже измѣнение на буквитѣ въ наименованието на областъ, градъ или село, може да се обясни или съ погрѣшка на преписвача, или съ отсъствие на съответния звукъ въ азбуката на единъ народъ и замѣняването му съ сходния нему. Отъ гореизложеното идемъ до заключението, че различнитѣ вариации (видоизмѣнения), които се отнасятъ до етимологичното значение на Варей, Варей, Верия, Берия, това населено мѣсто трѣбва въ казания

случай, да се предполага, че е сегашниятъ градъ Варна, за който лѣтописци и историци пишатъ, че св. ап. Карлъ е епископствувалъ въ тоя градъ, но не и въ Варей (Ст.-Загора) и Берия, Беръ въ Южна Македония.

Еднаквото название на градове въ древността въ разни области доста затруднява точно да се опредѣли, като става дума за такъвъ градъ, къмъ коя областъ да се отнесе.

Споменахме, че Варна, за кратко време, се е наричала Тибериополисъ. Сжщото това название е носилъ и сегашния градъ Струмица (Македония).

Освенъ гореприведенитѣ наименования на гр. Варна, лѣтописци и историци споменуватъ още и гр. Диосполъ до Варна. Тѣй св. Епифаний Кипърски († 403 г.), известенъ църковенъ писателъ, съвременникъ на св. Иоанна Златоуста († 407 г.), цариградски архиепископъ, въ своя списъкъ, въ който отбелязва учреденитѣ въ дълбока древность епископски седалища, споменува, между другитѣ, за Одессосъ, Томи, Месемврия, Анхиало, Диосполъ, Созополъ, градове, разположени край брѣговетѣ на Черно море.

Въ житиетата на светиитѣ отъ св. Димитрия Ростовски митрополитъ († 1709) пише, че св. ап. Амплий е билъ пръвъ епископъ на Диосполъ и Одессосъ. Поражда се въпросъ: кой е тоя градъ Диосполъ близо до Одессосъ.

Съ наименованието Диосполъ сжъ известни нѣколко града (напр. Диосполъ къмъ изтокъ отъ Яфа за Иерусалимъ), между които и такъвъ на Черно море, безъ да се указва неговото мѣстонахождение.

Споредъ една легенда на варненски жители Диосполъ се намиралъ въ сегашния кварталъ „Максуда“, обаче, въ тая мѣстность до сега не сжъ открити никакви остатъци на селище или на какви да е сгради.

Ако действително Диосполъ е билъ до самия Одессосъ, то за такъвъ може да се посочи старото селище подъ Джанаваръ-тепе, покрай южния брѣгъ на Варненското езеро, съ великолепенъ храмъ на мѣстото „Змейска могила“ (Иланъ-тепе) гдето, при разкопки, презъ 1919 година, се откри златния реликвиеръ, най-сжщия предметъ на варненския археологически музей.

Тия сж различнитѣ наименования, които днешна Варна е носила презъ разни времена.

(Изъ „Морски сговоръ“).

Четете В. „В. Кореняк“

тежки ятагани набичаватъ остри ханджари и кремклия чифте пищоли, грабватъ шишанета и тънки пушки бойлии, развѣватъ байракъ съ асланъ и хукватъ за нѣкое и друго време низъ боази и балкани, свирятъ на кавалъ и гайда и гонятъ за разтуха суръ елена; после ги хващатъ заптии, хвърлятъ ги въ хапуси и тъмни задани, оковаватъ ги въ букаи, пранги и белезици; бесятъ ги по мегдани и чаршии, или пъкъ имъ рѣжатъ главитѣ и подмѣтатъ на клетата майка-робиня: „аферимъ бабо, машалла — юнакъ си сина родила!“

Нѣкой ще строи въ Провадия или въ Нови-Пазаръ голѣма бина съ сундрума и чардакъ, съ дамъ, сайвантъ, хамбари и саманлъци. Събратъ старата вирана и трѣгватъ по киреччи, по керемидчи, ташчи, дорамаджи, обикалятъ нѣкои джамиджи, тенекеджи и бояджи; за нѣкои работи се спазаряватъ да се извършатъ гьотуре, а за други на парче, или на гьонделикъ; струватъ лафъ хъ за туй, хъ за онуй, свелятъ, артѣрдисватъ цената, правятъ пишманлъкъ, дженгазятъ се, скарватъ се; най-после се барацисватъ, отиватъ въ нѣкоя механа, черпятъ се съ ракия, ядатъ по-бождж мезелици, дохождатъ на кефъ, озлацисватъ се, стискатъ си на три сефера ржцетъ, казватъ си „варъ

СТЕФАНІЯ КР. МИРСКА

(Биографични бележки)

(Продължение отъ бр. 17.)

На 6 май 1878 год. Стефания потегля, следъ свършване на курса, за Разградъ.

Не следъ дълго Стефания получава телеграма отъ Велико Христовъ, бившъ председател на Гр. Съветъ и голѣмъ радетелъ и общественикъ и членъ на училищното настоятелство. съ който я поканватъ за учителка въ гр. Варна. Председател на настоятелството е билъ Н. В. Пр. Митрополитъ Симеонъ, касиеръ — Антонъ Карабатакъ и членъ Стоянъ Куюджуклията. Председател на Окр. Ученъ Съветъ е билъ Сава Доброплодни.

Стефания се отзовава на поканта и на 26 XI 1878 г. пристига въ Варна, като бива назначена за учителка съ годишна заплата 10 рубли, квартира и отопление. Училището се помѣщавало въ горния етажъ на старата българска църква „Св. Арх. Михаилъ“. Ученици имало около 100 — 115. Стефания избира 12 — 13 отъ по-възрастнитѣ и по-напредналитѣ въ образуването деца и образува съ тѣхъ I класъ. Учителки въ отдѣленията били: Йовка Мамарчева (по мъжъ р. Попова) и Елена Икономова (сега на Стефания). Между ученичкитѣ ще споменемъ: Войка попъ Изюва, Зафира Петрова отъ Гебеле, Наталия Кабакчиева, Фроса Свечева, сестра на Янко Славчевъ (билъ кметъ), Смарайда Георгиева по мъжъ Пор. Патоева), Евгени х. Стефанова (по мъжъ Бойчо Олченска), Стефанка Попова (по мъжъ Петрова). Последнитѣ три сжъ известни, като дългогодишни ученици въ Варна. Въ I класъ сжъ преподавали седнитѣ предмети: български езикъ, законъ Божи, география, Българска история, арметика, ржкодѣлие и краснопие.

При изпращането на Кн. Кисаря Дондуковъ Корсаковъ отъ Варна на 4 III 1879 г. Стефания Икономова поднася му букетъ отъ името на дамското общество съ кратко прочуствено слово.

Чрезъ семейството на Велико Христовъ, Стефания се запознава съ Кръстю Ив. Мирски и на 27 VII 1879 г. и се сгодява съ него, а на 23 IX с. г. се вѣнчава, като кумували Кина и Велико Христови.

Отъ тоя день, тя свързва живота си съ Кр. Мирски и заживѣва добъръ семеенъ животъ, като не се отказва отъ обществена деятельность и като се старае да бжде

Д-ръ П. Д. Скорчевъ

(4)

Общъ погледъ на турския езикъ и неговото влияние върху българския народенъ говоръ.

(Говорътъ на прѣстия народъ въ Източна България.)

Отчуждаването на поробенитѣ българи отъ своя славянски речникъ е вървѣло съ бързи крачки чакъ до нашето освобождение преди 60 години; то е застрашавало нашия народенъ говоръ съ потурчване. И днесъ нашитѣ стари и помалоуки люде употребяватъ въ речта си неимоверно много, повечето лишни турски думи. Селското и малоградското население въ източнитѣ части на нашето отечество все още се свѣни да си служи съ български думи въ своя гальовенъ говоръ, а борави изключително съ турски: чоджумъ, къзъмъ, а-кузумъ, джанъмъ, ярумъ, джиджи-миджи, ахъ завалийката. Ние всинца се стѣсняваме да кажемъ „пошаръ“, а думаме по турски пошаджия; едно пѣргаво четиригодишно момиченце виждайки писмоносеца вика: „мамо писмаджията иде!“ — но не прилегна на българското му езиче да каже „писмаръ“, — интъ“. Ние безъ никакво угризение на народността на нѣ съвестъ казваме: войниклъкъ, хлѣбарлъкъ, книжарлъкъ, общарлъкъ и овчедушно си изнасяме нашитѣ гроздя въ чужбина съ тур-

скитѣ имъ названия. Сега е на мода у малоградската ни интелигенция да кръщаватъ децата си по турски — „Севдалинь“, а сжщо тѣй турскитѣ „Демиръ“ и „Курти“ вече се използватъ само за селска употреба. Ние ще направимъ набѣрзо нѣколко езикови излети изъ разни области на нѣшия народенъ животъ и безъ всѣкакви усилия ще успѣемъ да се сдобиемъ съ изобиленъ ловъ на турски думи.

Нека да се спустнемъ изпърво низъ заглѣхналитѣ кѣтища на нашата народна пѣсенъ за да видимъ (отъ тукъ нататъкъ курсивнитѣ думи сжъ навредъ турски!) какъ българската рая кански пици отъ золумитѣ на яничари и кърджалии, на кеседжи, даалии и сеймени бюлюкъ башии, на аги, бейове и башибозуци и на черни, грозни арапи карачи по три синджиря роби; или какъ левентъ ергени, дели гидии и луди бекрии яхатъ конче аджамийче съ златни джигини, отиватъ на гурбетъ и носятъ на своята първа севда — дилберъ Малина, гюзелъ Калина, назлъмъ Неда — сѣрмено коланче, герданъ отъ мерджани и разни други индже армагани; или пъкъ се явяватъ въ по-бабантски къяфетъ ставатъ „де гиди башъ харамии“, навличатъ се съ чепкени, самурени калпаци пуллии силхлъци, ставатъ страшни башъ-войводи, въртятъ маждраци и боздугани, препасватъ

хаирине гьоръ“ и хеле най-сетне сжсхватъ пазарлъка. Строежътъ напредва, дуваритѣ се издигатъ високо, постилатъ отпреде калдѣрмъ, диктисватъ срещу комшията единъ калканъ; сайбията бръква подълбоко въ кесията си, вади, давай на дюлгеритѣ; вече япѣрдисва черчевата, первази, гетирдисва на време мертеци, кириши, чити и диреци и цѣли томруци дѣски чунки ще трѣбватъ за дюшемета, за таваии и сачаци; ерендосватъ нѣкои максусъ за джамлъци, за долапи, юклюци и мусандри, за пармаклъци и тараби. „Герчекъ“ досеща се сайбията „за ашевито, за мутфака и за мазата ще трѣбватъ кюнчи за гиризи, лѣокъ, чучури!“. Гиттикче бината напредва, става нужда кими отъ кирпичи, паянтъ, кими отъ чемберлици, олуци, сачове, геги, халки — малки, отъ кьоркюлюци, резета, ментешета, земперичи, капаци, гирми и кепенци и още билмъ не дреболии — чорбаджията заборчява, почва да хвърква пусулата, шашардисва, хваща го съ клетъ, чеше се по енство, вайка се, пишмани се; хеле бабалъкъ му го аджидисва, куртурдисва го, става му кяфилинъ и взема пари съ фанъзъ. Най-после покриватъ сачака, тактисватъ единъ байракъ съ чемширъ и чешънъ. „Брехъ че япидиктисахъ!“ — подгордява се сайбията, па излиза отъ масрафъ та

добра помощница и другарка и въ обществения живот на Кр. Мирски. На 5 X 1879 г. Стефания си дава оставката, тъй като Кр. Мирски се назначава за председател на Окръжния съд в Балчик. Настоятелството ѝ изказва благодарност с писмо подписано от председателя на уч. наст. Икономъ Енчо Димитров за отличитъ и трудове и примѣрно поведение.

Макаръ и омъжена, Стефания намира време да служи на народа си. Пише статии презъ 1880 год. въ в. „Славянинъ“ издаванъ въ Русе, превежда разкази презъ сжщата година и печата въ Българска Илюстрация и др. Нека тукъ да отбележимъ нѣкои, за които можехме да съберемъ сведения: „Мария Керейката“ издаденъ разказъ впоследствие въ 1884 г. въ отдѣлна книжка, „Датанъ и Орфа“, „Воденичарската дъщеря—царица“, „Пророчица“, „На чужда почва“ (издаденъ впоследствие въ отдѣлна книжка), „Силата на любовта“, издадена въ отдѣлна книжка и пр.

Въ 1888 г. Кр. Мирски се избира за кметъ на гр. Варна, а сжщевременно е и председател на училищното настоятелство. Подтикнатъ отъ съпругата си, Кр. Мирски взема инициативата да се свикатъ по-сбуди жени въ гр. Варна и да се образува женско дружество. На 18 XII с. г. се състояло първото заседание и се отзовали 37 гражданки. Избрано било и временно настоятелство съ председателка Стефания Мирска. На 22 януарий 1889 г., следъ приемане на устава, сѣ тайно гласуване се избира настоятелство съ председателка Стефания Мирска, която е ръководила дружественитѣ работи до края на 1889 г. Презъ 1890 г. Стефания Мирска остава касиерка въ настоятелството, а въ 1893 г. като съветница въ сжщото. Презъ онова време дейността на дружеството е била просвѣтно-благотворителна, за която целъ сж давани концерти, устройване лотария и пр.

За заслугитѣ ѝ къмъ дружеството, настоятелството на Ж. Бл. Дво „Майка“ сѣ писмо отъ 4 VII 1925 г. и повторно сѣ писмо отъ 28 II 1934 г. ѝ съобщава, че е взело решение да се тури на видно мѣсто въ салона на дружеството портрета ѝ.

Виждаме Стефания Мирска като сътрудница и на спис. „Домашенъ приятелъ“, гдето въ бр. 6 и 7 презъ 1891 г. печата статията подъ надсловъ „По общонароднитѣ библиотеки и сказки въ Русия“, въ която се даватъ сведения за библиотеки и се даватъ указания, какво

трѣбва да се прави за библиотечно-то дѣло у насъ.

Въ сп. „Българска сбирка“ е печатала преведени разкази: „Щастливецъ“, „Христосъ Възкресе“, „Нѣмиятъ“ и др. Въ в. „Изворъ“ пише за Беранже, въ в. „Искра“, издаванъ въ Бургазъ, пише по въпроситѣ по възпитанието и пр.

Въ отдѣлни книжки издава и преводитѣ си „Марцела“ и „Пиатра арса“.

Въ издаваемия отъ съпругъ ѝ в. „Общо благо“ презъ 1902 г. пише обширенъ подлистникъ въ 9 броя подъ надсловъ „Разсждения върху женитѣ“. изводъ отъ книгата „Жената“ на Жюль Мишле.

(Следва)

Д-ръ К. Караджовъ.

Влиянието на хранителния режимъ.

(Продължение и край)

Отъ жестоки ястиета винаги до ситостъ,
Въ покварени сѣрдца изчезва всѣка милостъ
(Ламартинъ)

IV. *Върху морала.* Деветстотинъ години преди Христа, Хомеръ ни описва свирепостта на Циклопитѣ, които се хранѣли сѣ месо, и кротостта на Лотофагитѣ, които употребявали за храна растението лотосъ. Ж. Ж. Русо казва, че „голѣмитѣ месоядни народи сж въобще по-жестоки и по-свирепи отъ другитѣ“. Той прибавя, че двацитѣ сж жестоки и че тая тѣхна жестокостъ произхожда по-малко отъ тѣхнитѣ нрави, отколкото отъ тѣхното ядене. По-близо до насъ, Бертонъ установилъ чрезъ точни статистики високата стойностъ, на престъпността у народитѣ, които злоупотребяватъ сѣ месния режимъ. „Една обикновена причина за наклонностъ къмъ престъпление у човѣка и у животнитѣ, казва Ламбозо, е употреблението на месото“.

Напоследъкъ, единъ хирургъ пише следното за вегетарианския режимъ: „Вегетарианцитѣ иматъ въобще по-малко възбудимостъ и чувствителностъ, особено по-голѣма пасивностъ по отношение на наранявания и хирургически операции, отколкото месоядцитѣ. „И за доказателство, привежда примѣри на отрѣзване краишници и отваряне корема, понасяни търпеливо и сѣ изражение на умѣрена болезненостъ при липса на упойка, отъ Тонкинци и Китайци, на осакатявания, които си налагатъ индийскитѣ факири, не

употребяващи за храна нищо про-изходяще отъ животнo. Безсѣмние, специалната натура на племето, самовнушението и религиозното умопомрачение играятъ известна роля, но все пакъ хранителния режимъ, на който се тѣ подлагатъ, иматъ не малко значение.

Наблюденията върху животнитѣ изглежда да показватъ до известна степенъ, точността на тия твърдения. Кучетата—пазачи сж толкова повече свирепи, колкото повече се хранятъ сѣ сурово месо. Хранитѣ по сжщия начинъ свини ставатъ лоши и свирепи, и тамъ именно лежи причината на забраната отъ страна на Мойсея, тоя великъ хигиенистъ, да се хранятъ еврейтѣ сѣ месо отъ свиня, която била болестнородна, защото тогава се хранѣла отъ животински отпадаци.

V. *Върху естетиката.* Злоупотребяването сѣ месния режимъ предизвиква невѣроятни кожни болести и често една болестъ на кожата. Вегетарианскитѣ ре ж и м ъ придава свежестъ и блѣсъкъ на цвѣта на лицето.

Девицитѣ отъ Кайро сж грациозни, любезни и весели. Тѣ работятъ твърде много, а ядатъ само плодове и зеленчукъ.

Въ историята на Инкаситѣ се разправя, че мѣстнитѣ жители на Хили и Перу биле великолепно и кротки мъже. Женитѣ запазвали младежката си свежестъ и отатѣкъ своята шейсетгодишнина, презъ което време тѣ можели още да станатъ майки.

Едмондъ Абу описва по следния начинъ, при едно свое пътуване по рѣката Нилъ, изгледъ на черно-работницитѣ по дължината по брѣговетѣ на рѣката: „Ние се удивлявахме на пластическата имъ хубостъ: колкото мъже, толкова статуи. Европейскитѣ скулптори се оплакватъ, че не намирали вече модели; що не отидатъ да ги потърсятъ по рѣката Нилъ? Антиноусъ пасе козитѣ, Белведерскитѣ Аполонъ, Акилъ и Гладияторъ маневриратъ въ „шадука“, срещу 40 стотинки на день“. И прибавя: „Фелахитѣ ядатъ само мамулено брашно или зле стрито между два камѣка сорго“.

Modicus cibi, medicus sibi.

VI. *Заклучение.* Такива сж преимуществата на вегетарианския режимъ. Той датира отдавна, понеже е билъ установенъ преди повече отъ 2500 год. отъ Питагора, поради вѣрата му въ воплощение, препоръчанъ, въ началото на нашата ера отъ Сенека, за отбѣгване „хранителнитѣ убийства“.

Безсѣмнено, тукъ не се касае за

калугерски режимъ; но, вмѣсто да се даде въ нашето хранене, предимство на месото, трѣбва, напротивъ, да се настоява върху смѣсенъ вегетариански режимъ, съставенъ отъ много зеленчукъ и по-малко месо, защото изключителния вегетариански режимъ е противофизиологиченъ, съвършено както усилениятъ месенъ режимъ, сѣ който ние злоупотребяваме.

Хранителниятъ режимъ би трѣбвало да се нареди така: сутринъ, млѣчни работи (шоколадъ или какао сѣ млѣко, напр., сѣ едно яйце); на обѣдъ, малко месо и много зеленчукъ, плодове; вечеръ, постна чорба, даже безъ нея, две ястиета отъ зеленчукъ, никакво месо, кисело млѣко. Винаги малко хлѣбъ, повече кората и непрѣсенъ; чаша кафе, на обѣдъ, сѣвсемъ малко или, по-добре, никакво вино. Малко течности въобще. При това, сутрешната закуска малко изобилна, а обѣдътъ винаги по-сжщественъ, а вечерята най-лека, защото не трѣбва къмъ почти физиологическото отравяне на организма, което презъ нощта е въ своя максимумъ, да се прибавя и онова на вечерното хранене.

Ние тукъ свършваме вече своитѣ малко дългички и не пълни още наставления върху хранителния режимъ, като се обръщаме не къмъ тѣзи, които желаятъ „късъ, но добъръ животъ“, а къмъ онѣзи, които искатъ да живѣятъ дълъгъ и здравъ животъ. Прочее, на онѣзи които търсятъ въ своята храна по-малко нуждата, отколкото удоволствието да живѣятъ, не би било трудно да се докаже, че сѣ вегетарианския режимъ може човѣкъ да има най-различни и най-вкусни ястиета. Следователно, нека желае, въпрѣки всичко, да се отравя, да да се самоубива, вмѣсто да умре, свободенъ е да действва, както намѣри за добре; но благоразумнитѣ хора ще си спомнятъ винаги думитѣ на Волтера: „Режимътъ струва повече, отколкото лѣкарствата“, което е сѣвсемъ свободниятъ преводъ на тая игра на латинскитѣ думи, които послужиха като „мото“ на тая ни последна глава: „Modicus cibi, medicus sibi“.

Всѣки, който се интересува за Варна, трѣбва да стане абонатъ на в. „Варненски Кореняк“.

Печатница „Просвѣщение“ П. Зенгиновъ, ул. „Шуменъ“ 2. — Варна

взема че турга и едно бабафинго капладисано сѣ бакъръ: „Ехъ сарай гиби!“.

Ще правятъ свадба. Момата отъ рано си приготвя чезиза и го подрежда въ бохчи и селвиени сандѣци. Ошива си на гергевъ бѣла махрама, а още и плюскюллин пешкири, оплитта си отъ тиря, отъ бюрюнджукъ алени, чивитени, морени, пемблани, бозави и тюрлюренклиени чорапи, пѣкъ не забравя и гайтанлии терлици и лапчини. Лели, деди и аналѣкътъ трѣгватъ барабаръ по дюкяни и чаршии, накупуватъ морасмеръ или суланъ, хасета, басми и докуми, фистанлъци — чохени и софени, йорганлъци атлазени, миндерлици, перделици, чембери и нѣколко ендазета бариши кадифени кордели, варакъ, бонджуци, пулове и биралай други джунджурни и джангардаци. Бабалѣкътъ — и той сѣ кѣзъзисва, обува си емениитѣ, взема си сопата сѣ куршумлия топузъ отгоре и отива при казанджията; — „насълъ ба Курти?“, дума му. Ееще дай тенжеръ, бакъръ, тави, теписи и синии, тасове и сахани, ибрици, машрапи, гюмове, кивгири, мангалъ, маша и калайдисано джезве икиликъ. Обикаля онданъ сонраджимъ орталѣка, пита за килими, хасѣри, черги, кебета, кечи и чулове; орадисва и при бучакчията, купува по единъ наджакъ и сатѣръ,

отбива се при чомлекчийтъ и си купува кюпове, бардучета, делви... „Ухаа, хичъ башаа чикалѣръ му я!“ изпѣшква най-сетне бабалѣкътъ.

По старитѣ ни селени, пѣкъ и повечето отъ касабянитѣ когато ги заболи чантията или паднатъ и си натѣртятъ алмаджика или пѣкъ почнатъ да ги пресвиватъ бѣбрецитѣ и кѣзѣцитѣ и като не могатъ повече да гайретятъ, хващатъ дрвкватъ: „вай“, „аманъ нинеджимъ“, „яндѣмъ — изгорѣхъ!“. Когато си бертисатъ ржката тѣ по-лесно ставатъ кайлъ да отидатъ при чикакчия, отколкото при докторъ. Когато ядатъ таазе печена риба тѣ бабичосватъ, уригватъ се като сжщински турци, хваща ги булантѣи и сюрдюнъ, сѣдатъ на боруя, пиятъ нанея, чай отъ кѣзѣджикъ-махмудъ, кѣлѣч-оту, селемики и хинтия за да се своктисатъ. А колчемъ простинатъ и усѣятъ по гююся си санджии и почнатъ да кяхукатъ пиятъ чай отъ гюлъ-фатме и тезелденъ хващатъ да копардисватъ косѣ-коджакити балгани; или пѣкъ отиватъ на баня, лѣгатъ бойна-боя на гюбекъ-таши и смарладисватъ телляка да ги омачка и да имъ разтрие дамаритѣ сѣ кефири-я, сѣ нишадрѣ-руху карѣшикъ сѣ зехтинъ и сѣ разни други терементѣи за да се сааламъ терлетисатъ. А когато женитѣ ги хване фесфеселикъ и

чарпантията почне като жива да имъ скача подъ лѣжичката пиятъ локма-руху и други илачи.

Отиваме при касапийтъ, мнозина отъ които често биватъ хинаети и юзюзи. Озъртаме се и се чудимъ дали да си вземемъ месо отъ арката или отъ беля, или ако искаме кабалѣкъ — отъ бута, отъ хаджи-мехмедъ, та да има хемъ за чорба, хемъ да излѣзе кайма за пюсюръ-кѣфте; най-сетне си вземаме единъ чоланъ и си отиваме. Пѣкъ на агнешкото сега повече му имрендисваме, излазие отъ масрафъ и вземаме нѣкой черекъ сѣ джигеръ и далаче — уйкулуцитѣ се продаватъ башка. По-фукаритѣ се задоволяватъ сѣ нѣкое друго барсаче или шкембе отъ младо даначе. А риба не е кабилъ да се купи; тя е кесатъ — кай, гюмюшъ-балж, карагюзъ, калканъ вече не можешъ помириса! — Алафранга манджи дипъ не ни аресватъ; най-добре ни е като се натѣпчимъ сѣ чорба и яхнии, юшмерия, гювечъ и мусака; ние си обичаме капамъ, кѣзѣртма, тас чолмекъ, шишъ, кихатъ-кебабъ, сарми, ашлами, сѣююшъ, чолами, имамъ-бѣалдж и разни други долми. А се подслаждаме сѣ рахатъ-локумъ, халва и баклава, сѣ корабиш, пелте, риване и ашуре; дояждаме си сѣ акѣтми, гюзлеми и пейнирлия — или саде бюреци, сѣ пилафъ, сютлашъ,

кадаифъ, чорекъ, юфки, кускусъ, булгуръ, сутринъ обичаме тархѣна, сусамени гевреци, мекици; речелъ, петмезъ, агда, маджунъ.

Отъ зарзаватчията си купуваме почти всичко по турски: бамия, бакла, марули, карнабитъ, чукундуръ, панджаръ и патладжани, една дияз лукъ-каба-сованъ, арпаджикъ, керевизъ, спанакъ, фасулъ яглия и пиперки; сиврия, алабашъ ералмасъ, леблеби, фѣстѣци, хошафлѣкъ, а отъ бакалина: бахаръ, дарчинъ джиджифиль, хиндустанъ-джевизи, фурми, финапъ, па и джѣгѣръ (т. е. йосъ) за сакѣзъ. А отъ саламджията сѣ вземаме цѣлъ какачъ пастѣрма белъ или сакѣзъ, купуваме си бахуръ, пача, суджуци, сѣзѣрма.

Сегашнитѣ шивачи, чиито предходници се самосмѣтаха за по-висшъ еснафъ отъ абаджийтъ и се наричаха сѣ гордото име френктерзин, сѣ тънко изкуство шиятъ разни сепрета, яки, джебове — капаклии и дюсъ, капладисватъ сѣ астаръ, илдисватъ, правятъ илици, дикиши и кенари сѣ ширитъ, шиятъ ями на веревъ, пришиватъ токи и копчета — чиличени за аскиитѣ, рѣжатъ юртмечи на панталонитѣ, които често, поради професионаленъ атавизмъ наподобяватъ абаджийски биргютлиа потурни; калфата се нажабурва сѣ вода, прави пюскюрма на шаячената дреха и я ютилъ

